

ПОДВИЖНИТЕ ИГРИ В ЧАСОВЕТЕ ПО ФИЗИЧЕСКО ВЪЗПИТАНИЕ И СПОРТ ВЪВ ВИСШИТЕ УЧИЛИЩА

Петър Иванов,
УНСС – София

ORCID

Петър Иванов – <https://orcid.org/0000-0001-5241-9450>

РЕЗЮМЕ

Обучението по физическо възпитание и спорт в системата на висшето образование в България се различава по стилове, методики и практики поради автономността на висшите училища и мястото на дисциплината „Физическо възпитание и спорт“ в учебните им програми. В резултат на различията и във формата на обучение (задължителна, факултативна, изборно задължителна с профилирано обучение) се прилагат различни методи и средства на преподаване. Поради тази причина за нас е интересно да се проучат и обобщят мненията и становищата на преподавателите от висшите училища, намират ли място подвижните игри в съвременния процес на обучение на студентите, каква е тяхната роля и какви характерни за тях цели и ползи наблюдават при използването им. Обработените данни от проведената анонимна анкета разкриват убеденост от положителната роля, която имат подвижните игри в процеса на обучение при студентите. Според специалистите целевото използване на различни по характер подвижни игри в часовете по физическо възпитание и спорт във висшите училища обогатява двигателната култура и развива творческо-мисловните двигателни действия на студентите. Подвижните игри със своето съдържание и динамика разнообразяват спортните занимания и се отразяват позитивно върху настроението в часовете по спорт. Намират успешно приложение като допълнително средство за решаване на конкретни задачи в процеса на обучение при студентите.

Ключови думи: подвижни игри, студенти, обучение

MOBILE GAMES IN HIGH SCHOOLS' PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS CLASSES

Petar Ivanov
UNWE – Sofia

ABSTRACT

The physical education and sports programs in Bulgarian higher education system differ in styles, methodologies and practices due to the autonomy of higher education institutions and the place of the discipline in the university curricula. As a result of the differences and in the form of education (compulsory, optional, optional-compulsory with profiled education),

diverse methods and tools of teaching are applied. That is why it is interesting for us to research and summarize the opinions and standpoints of university teachers, whether mobile games find a place in modern process of student education, what is their role, and what are their specific goals and benefits observed while using them. The processed data from the anonymous survey reveals a conviction in the positive role mobile games play in the education process of students. According to the specialists, the targeted use of different types of mobile games during classes of physical education and sports in higher schools, enrich the motor culture and develop students' creative-mental motor activities. Mobile games with their content and dynamics diversify sports activities and have a positive effect on the overall spirit during sports classes. They are successfully used as an additional tool for solving specific tasks in the education process of students.

Key words: mobile games, students, education

ВЪВЕДЕНИЕ

Обучението по физическо възпитание и спорт в системата на висшето образование е постоянен процес на търсене, прилагане и анализ на методики, които целят повишаване ефективността на учебния процес. В редица проучвания за състоянието и перспективите на физическото възпитание и спорт във висшите училища българските специалисти Д. Белберов (1977), И. Иванов (1994, 1995) насочват вниманието към реорганизация на учебния процес с акцент върху тренировъчни средства и методи, с което да се повиши интересът на студентите към часовете по физическо възпитание и спорт. Според тях вниманието следва да се насочи към развитие на едно по-високо ниво на практически умения от спортно-технически и тактически характер, които, обогатявайки двигателната им активност, съдействат за всестранно физическо развитие и подобряване на функционалните възможности и адаптационно-защитните функции на организма. Тази насока отговаря и на сегашните повишени изисквания на студентите за качествени и изпълнени със съдържание часове по спорт, които да отговорят на техните очаквания – обогатяване на двигателната култура и психо-физическо укрепване, които да им помогнат да преодоляват по-лесно отрицателните последици от повишеното умствено натоварване по време на следването.

За много специалисти от началния и прогимназиален етап на образование подвижните игри са отлично средство за многостранно въздействие на организма със своята специфична характеристика: функционално натоварване, висока активност, комуникативност, емоционалност, творчески способности, инициативност и др. В много случаи подвижната игра като творческо-мисловна дейност се явява допълнително помощно средство, което подпомага решаването на определени двигателни задачи в непрестанно променящи се ситуации. Това се подчертава и от Е. Кавдански (2019), за когото подвижните

игри могат да се използват в образователния процес като средство за овладяване и усъвършенстване на двигателни умения във вариативна обстановка. Според него игрите оказват „целенасочено динамично въздействие с променлива интензивност върху кондиционните възможности, развитието на психичните процеси, морално-волевите и нравствените качества“. Подобно становище за ролята на подвижните игри се споделя и от Н. Йорданова (2002), според която: „Активното участие на възприятията, мисълта, въображението, паметта и волята облекчава усвояването и усъвършенстването на разнообразни по характер двигателни действия“.

Отдавна в практиката е известно, че умелото използване на различни по характер игри се отразява позитивно на настроението в часа по физическо възпитание и спорт. Изхождайки от този факт, за нас е любопитно да разберем намират ли място различните видове подвижните игри като допълнително средство при реализиране на целите и задачите в учебно-образователния процес при студентите от различни по профил и характер висши училища.

ЦЕЛ

Целта на анкетното проучване е да обобщи мнения и становища на преподаватели от висшите училища в България относно прилагането на подвижните игри, мястото и ролята им в процеса на обучение на студентите, както и характерни за тях цели и ползи при използването им.

МЕТОДИКА

Изследването е реализирано чрез провеждане на анонимна анкета в периода март / април 2021 г. с 63-ма преподаватели от висши училища в България. Поставените въпроси в анкетата са 10 на брой и изискват конкретни отговори. При два от въпросите се посочват до три отговора, за да се добие по-ясна представа за спецификата, характера и ползите от прилагането на подвижните игри в часа по физическо възпитание и спорт във ВУ. Получените данни са обработени чрез метода за характеристиката на честотните разпределения по В. Гигова (1999), където променливите са категорийни или става въпрос за честоти и стойностите се представят като относителен дял в проценти.

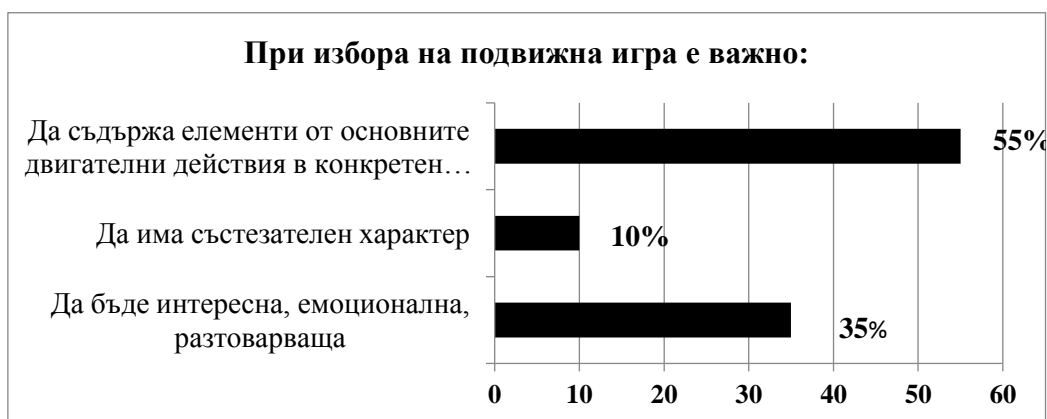
РЕЗУЛТАТИ

В анонимната анкета взеха участие 63-ма преподаватели с различен педагогически стаж, като със стаж до 5 години са 3%, с педагогически опит от 5 до 15 години са 32% и тези с над 15 г. стаж – 65%. От горните данни е видно, че участниците в анкетата притежават опит и квалификация, които дават основание за доверие към отговорите на зададените им въпроси.

Фигура 1

От отговора на въпроса: „*Намират ли място подвижните игри Във вашите часове по физическо възпитание и спорт?*“ (Фигура 1), се установи, че подвижните игри намират място (макар и с различна честота на прилагане) в часовете по физическо възпитание и спорт за 95% от анкетираните. Само 5% от специалистите посочват, че не използват подвижни игри в процеса на обучение на студентите.

Фигура 2

На въпроса, който уточнява *кое е водещо за спортния педагог при избора на подвижна игра* (Фигура 2), за по-голяма част от специалистите (55%) е от значение подвижната игра да съдържа елементи от основните двигателни действия в конкретен спорт. Този отговор е логичен, защото е продиктуван от възприетите и наложени през последните години спортно-профилирани занимания в повечето ВУ. Немалка част от специалистите (35%) посочват, че при избора на подвижна игра е по-важно да бъде интересна, емоционална и разтоварваща. Други 10% се насочват към подвижни игри, които имат състезателен характер. Тези различия при избора на характер на подвижна игра се дължат както на лични виждания за стил и методика на подготовка от страна на спортните

специалисти, така и на различията във формата на обучение във висшите училища и мястото на дисциплината „Физическо възпитание и спорт“ в учебната им програма.

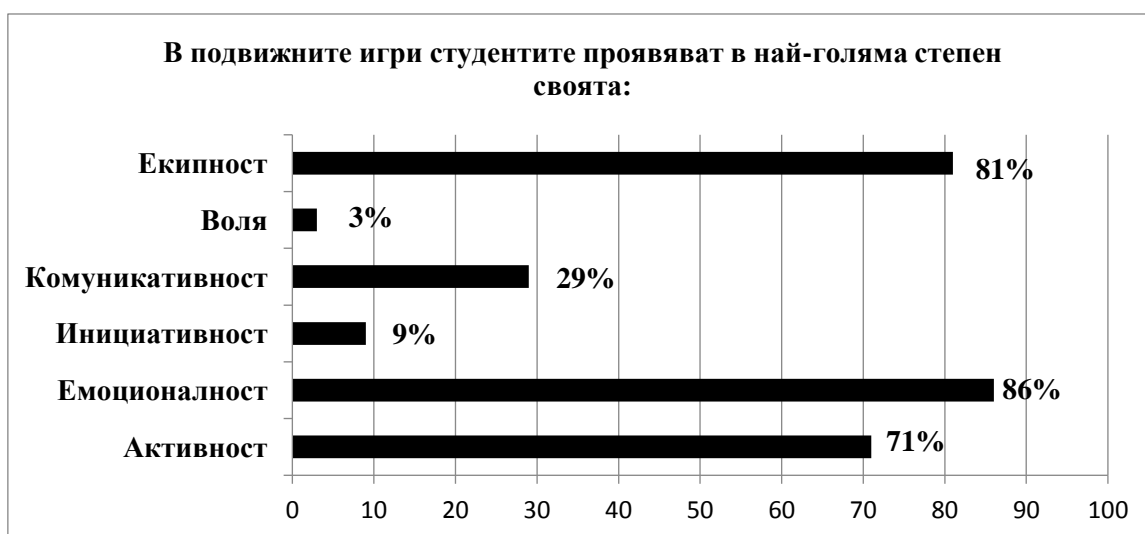
Фигура 3

На въпроса: „*Какви по характер подвижни игри използвате?*“ (Фигура 3), анкетираните имат право да посочат до три отговора, което дава възможност за по-точна и ясна представа какви по характер подвижни игри се използват в часовете по спорт във ВУ. Прави впечатление, че 81% от респондентите избират „Спортно-подготвителни игри“, което означава, че този вид подвижни игри намират най-голямо приложение в техните часове. Високи проценти имат: „Щафетни игри“ – 59%, „Игри с топка“ – 49% и „Игри с лекоатлетически характер“ – 48%. Ниските проценти на игрите с успокоителен характер (5%), противодействие (4%) и организиращ характер (7%) са закономерни, а диференциацията спрямо останалите е логична предвид това, че те са характерни за прогимназиалния и гимназиален етап на обучение и не са особено подходящи за възрастовата група – студенти.

Фигура 4

На въпроса: „Според Вас, прилагането на подвижна игра в различни варианти води до: развиване на творческо-мисловни действия; обогатяване на двигателна култура; подобряване на физическа дееспособност“ (Фигура 4), се обособяват различни мнения. По-малък процент от специалистите (32%) са на мнение, че се развиват творческо-мисловни двигателни действия, срещу 49%, които смятат, че прилагането на различни варианти на подвижни игри води до обогатяване на двигателната култура. Почти една пета от анкетираните (19%) смятат, че се подобряват физическите дееспособности. От резултата на отговора може да се направи извод, че специалистите възприемат подвижните игри повече като възможности за комплексно въздействие.

Фигура 5

На въпроса: „В подвижните игри студентите проявяват в най-голяма степен своята: екипност; воля; комуникативност; инициативност; емоционалност; активност“ (Фигура 5), има голямо диференциране на становища. На преден план с 86% се откроява мнението, че при подвижните игри студентите проявяват в най-голяма степен своята емоционалност. Този отговор подкрепя становището на Е. Кавдански (2019), че непринудената обстановка на подвижната игра разчупва урока и го превръща в приятно занимание, носещо положителни емоционални преживявания на участниците в него. Няма нищо по-хубаво от добрите емоции, които въздействат върху всички компоненти на познанието: усещане, възприятие, въображение, мислене и др. На второ място с 81% според специалистите е екипността, която проявяват студентите по време на подвижните игри. Това е интересен факт, който подсказва, че се използват игри, в чието съдържание присъстват колективни действия с тактическо мислене. В последните години качеството екипност е изключително ценено и е хубаво то да бъде развивано и със средствата на подвижните игри. Активността, която проявяват студентите при участието си в подвижните игри, е на трето място със 71%.

Този висок процент показва, че подвижните игри се възприемат добре и въздействат положително на студентите, като ги провокират да бъдат активни участници в часа.

Фигура 6

На въпроса за мястото на подвижните игри в структурата на урока (Фигура 6) се откроява мнението, че игрите се използват най-много в подготвителната част на урока (57%). Този висок процент показва, че чрез използването им специалистите целят да постигнат общо разгръване на целия организъм и повишаване на психо-емоционалната нагласа и настроение за часа. В същото време 32% от анкетираните използват подвижните игри в основната част на урока, а само 11% от респондентите прилагат игри в заключителната част. Разбира се, структурата на урока се подчинява на непосредствените задачи за решаване в часа. В този смисъл всеки преподавател сам преценява и решава в коя част от урока би било полезно включването на подвижна игра с определен характер.

Фигура 7

На въпроса *каква е насочеността на подвижните игри в подготвителната част на урока* (Фигура 7) половината от специалистите (51%) отговарят, че ги използват за подготовка на определени мускулни групи, които ще бъдат ангажирани най-активно при реализирането на двигателните задачи в основната част на урока. В същото време 33% от анкетираните смятат, че ролята на подвижната игра в подготвителната част на урока е да разнообрази нейното съдържание, което да доведе до постигане на определен функционален и психоемоционален ефект. Малка част от специалистите (16%) използват подвижни игри за повишаване концентрацията на вниманието в подготвителната част на урока.

Фигура 8

Както в подготвителната, така и в основната част на часа по физическо възпитание и спорт игровата дейност има спомагателен характер. Анализирайки отговорите на въпроса *за какво се използват подвижните игри в основната част на урока* (Фигура 8), се отбелязва превес на специалисти, които включват игри, чието съдържание е насочено към затвърдяване (43%) и усъвършенстване (36%) на двигателни умения. В същото време трябва да се отчетат и тези 21% от специалисти, които използват подвижни игри за овладяване на нови двигателни умения. Получените данни показват сравнително изравнено разпределение в отговорите, което илюстрира способността на подвижните игри да въздействат целенасочено и при трите етапа на обучение: овладяване, затвърдяване и усъвършенстване.

Фигура 9

Като отговор на въпроса: „В заключителната част на часа подвижните игри използват за: емоционално и психическо разтоварване; релаксиращ ефект върху опорно-двигателния апарат; възстановяване на сърдечно-съдовата система“, 53% от запитаните посочват, че подвижни игри с релаксиращ ефект върху опорно-двигателния апарат са предпочитани за постигане на функционален спад и възстановяване на най-натоварените мускулни групи (Фигура 9). Немалка част от анкетираните (36%) се насочват към подвижни игри, които са ориентирани към емоционално и психическо разтоварване. Само 11% от анкетираните преподаватели използват игри с малка интензивност, които целят да регулират дейността на отделните системи в организма и тяхното възстановяване.

ДИСКУСИЯ И ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Данните от анкетното проучване показват, че различните по характер подвижни игри са актуални и приложими в процеса на обучение по физическо възпитание и спорт във висшите училища. В резултат на направените анализи на отговорите от анкетата можем да обобщим, че:

- В часовете по физическо възпитание и спорт във ВУ най-голямо приложение намират спортно-подготвителните игри, които съдържат елементи от основните двигателни действия в конкретен спорт.
- Прилагането на подвижни игри в различни варианти разнообразява и обогатява двигателната култура и развива творческо-мисловните способности.
- Подвижните игри провокират студентите да проявяват в най-голяма степен своята емоционалност, екипност, активност и комуникативност.
- Най-голямо използване намират подвижните игри в подготвителната част на часа с цел подготовка на определени мускулни групи, които ще бъдат ангажирани най-активно при реализирането на двигателните задачи.

ЛИТЕРАТУРА

Белберов, Д. (1977). Ръководство по физическо възпитание за ВУЗ, С., *Медицина и физкултура*. // Belberov, D. 1977. *Rakovodstvo po fizichesko vazpitanie za VUZ., Meditsina i fizkultura*

Гилова, В. (1999). *Статистическа обработка и анализ на данни със S.P.S.S.6.1. Базова статистика.*, С. // Gigova, V. 1999. *Statisticheska obrabotka i analiz na dannii sas S.P.S.S.6.1. Bazova statistika.*, S.

Иванов, И. (1994). Концепция за развитие на Физическото възпитание във Висшите учебни заведения. Дис., София. // Ivanov, I. 1994. *Kontseptsia za razvitie na fizicheskoto vazpitanie vav visshite uchebni zavedenia*. Dis., Sofia

Иванов, И. (1995). Аспекти на развитие на физическото възпитание във ВУЗ, *Спорт и наука*, Брой 2. // Ivanov, I. 1995. *Aspekti na razvitie na fizicheskoto vazpitanie vav VUZ., Sport i nauka*, broj 2

Йорданова, Н. (2002). *Подвижни и спортноподготвителни игри*. Университетско издателство „Епископ Константин Преславски“, Шумен. // Yordanova, N. 2002. *Podvizhni i sportnopodgotvitelni igri*. Universitetsko izdatelstvo “Episkop Konstantin Preslavski”, Shumen

Кавдански, Е. (2019). *Подвижни и спортноподготвителни игри*. Благоевград. 180. // Kavdanski, E. 2019. *Podvizhni i sportnopodgotvitelni igri*. Blagoevgrad. 180.

БЛАГОДАРНОСТ

Изказвам благодарност на всички колеги – преподаватели от висшите училища в България за участието в анкетното проучване относно прилагането на подвижни игри в учебния процес по физическо възпитание и спорт!

Автор за кореспонденция:

Петър Иванов

УНСС – София,

e-mail: ivanov_p2000@yahoo.com